

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю**

**«МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ТА ОСВІТНІ
АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄНОГО ЧАСУ»
ПРИСВЯЧЕНА ВСЕСВІТНЬОМУ
ДНЮ ЗДОРОВ'Я**

Тернопіль, 10–13 квітня 2024 року

Тернопіль
ТНМУ
2024

Медико-біологічні та освітні аспекти здоров'я людини в умовах війни та повоєнного часу. Присвячена Всесвітньому дню здоров'я : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 10–13 квіт. 2024) / за ред. проф. Л. Я. Федонюк. – Тернопіль : ТНМУ, 2024. – 64 с.

Відповідальність за представлені результати досліджень несуть автори тез.

Матеріали надруковано в авторській редакції.

**ВИДОВИЙ СКЛАД РОСЛИН БІБЛІЙНОГО БОТАНІЧНОГО
САДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

Пида С. В., Герц Н. В., Яворівський Р. Л., Худик П. В.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

spyda@ukr.net

Сфера виховання моральних та етичних цінностей серед молоді в умовах держави, що зазнає процесу перебудови та інтеграції у загальноєвропейське співтовариство, є наразі дуже актуальною. Один із шляхів вирішення цієї проблеми – створення Біблійного ботанічного саду в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (ТНПУ), що є одним із перших подібних проєктів у вищих навчальних закладах України. Впровадження зазначеного проєкту вимагає постійного уточнення та деталізації видового складу рослин, згаданих у Святому Письмі, що визначило актуальність наших досліджень.

Історія створення Біблійних садів має вікові корені, що сягають давнини, від першого біблійного саду – Гефсиманського саду в Ізраїлі, який на сьогодні є одним з 9 найбільш відомих біблійних ботанічних садів світу. На жаль, в Україні ініціатива створення біблійних ботанічних садів до 2011 року не реалізовувалася. Перший біблійний сад в Україні та один із найбільших у Європі був відкритий 4 квітня 2011 року в містечку Пречистої Діви Марії – Маріямполь на Івано-Франківщині. Автором ідеї та головним організатором робіт став голова громадської організації «Комітет з відродження Маріямполь» професор Івано-Франківського національного медичного університету Володимир Боцурко.

Щодо ідеї створення біблійних ботанічних садів у закладах вищої освіти, першими в Україні стали вчені Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, які висунули цю ідею та детально описали її у монографії «Рослини Святого Письма та

перспективи створення біблійного саду» Світлана Руденко, Оксана Івасюк, Степан Костишин, протоієрей Микола Щербань.

Взявши за основу вищезазначену монографію, врахувавши наявність в структурі ТНПУ дендрарію, на території якого знаходиться церква святої Софії Премудрості Божої та зростають види рослин, частина з яких згадуються у Святому Письмі, зокрема, горіх грецький (*Juglans regia* L.), верба біла (*Salix alba* L.), клен несправжньооплатановий або явір (*Acer pseudoplatanus* L.), 15 квітня 2019 року відбулося закладання Біблійного ботанічного саду в рамках святкування Дня Університету з участю священників обласної Ради Церков, представників міської та обласної влади, народних депутатів, представників засобів масової інформації, викладачів та студентів університету. Ініціатором створення Біблійного ботанічного саду у ТНПУ став професор М. М. Барна, який знайшов велику підтримку цієї ідеї в особі викладачів кафедри ботаніки хіміко-біологічного факультету та ректора професора Б. Б. Буяка. Проект Біблійного ботанічного саду ТНПУ розробив Заслужений архітектор України, викладач кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики її навчання ТНПУ М. М. Нетриб'як.

Початок створення Біблійного ботанічного саду був відзначений відкриттям мармурової фігури розгорнутої книги Біблії, в яку вкладено капсулу з посланням для майбутніх поколінь та посадкою наступних видів рослин, що згадуються у Святому Письмі: ялівець звичайний (*Juniperus communis* L.), ялівець козацький (*Juniperus sabina* L.), бук лісовий (*Fagus sylvatica* L.), тамарикс чотиритичинковий (*Tamarix tetrandra* Pall. ex Bieb.) та дуб звичайний (*Quercus robur* L.) – саджанець якого був вирощений із жолудів дуба, що ріс на батьківщині Тараса Шевченка в селі Моринці за життя поета і зберігся там до цього часу.

Викладачі та студенти хіміко-біологічного факультету кожного року висаджують види рослин, що згадуються на сторінках Святого Письма, зокрема, було висаджено по 2–3 екземпляри граба звичайного (*Carpinus betulus* L.), ясена звичайного (*Fraxinus excelsior* L.), тамараксу манноносного або «манни небесної» (*Tamarix mannifera* Ehrhbg. Flagey), тису ягідного або негний-дерева (*Taxus baccata* L.).

Незважаючи на те, що Україна знаходиться в умовах воєнного стану, на сьогодні, Біблійний ботанічний сад продовжує свій розвиток, а його видовий склад постійно поповнюється та розширюється. У 2022–2023 роках на території Біблійного саду ТНПУ за участі колективу хіміко-біологічного факультету було висаджено тую західну (*Thuja occidentalis* L.), кущі самшиту вічнозеленого (*Buxus sempervirens* L.), форзиції європейської (*Forsythia europaea* Degen et Bald.), жасмину кущового (*Jasminum fruticans* L.), гібіску китайського (*Hibiscus rosa-sinensis* L.), лаванди вузьколистої (*Lavandula angustifolia* Mill.), 94 цибулини тюльпанів (*Tulipa* L.), понад 100 цибулин нарцисів (*Narcissus* L.), 20 кореневищ ірисів (*Iris* L.), хости (*Hosta* Tratt.), айстри (*Aster* L.), хризантеми (*Chrysanthemum* L.), чорнобривці (*Tagetes* L.) та ін.

15 квітня 2022 року під час святкування 82 річниці народження ТНПУ в рамках «Української академії лідерства», що проходила на базі університету, молодь з Маріуполя, Києва, Харкова висадили *Thuja occidentalis* L. та *Taxus baccata* L. Упродовж 2021–2023 років за сприяння почесного консула Угорщини в Тернополі та в Тернопільській області, президента благодійного фонду «Подoliaни» Тетяни Чубак в рамках акції «Мільйон дерев пам'яті та життя», яка спрямована на підтримку благодійної ініціативи «1000 дронів для України», було висаджено дерева гінкго дволопатевого (*Ginkgo biloba* L.), софори японської (*Sophora japonica* L.), вишні японської або сакури (*Prunus serrulata* Lindl.), яблуні райської (*Malus pumila* Mill.), яка символізує початок світу, кущі бузку звичайного (*Syringa vulgaris* L.), барбарису звичайного (*Berberis vulgaris* L.), калини звичайної (*Viburnum opulus* L.), гортензії волотистої (*Hydrangea paniculata* Siebold.), троянди (*Rosa* L.) та *Juniperus sabina* L. З ініціативи Архімандрита Лаврентія (в миру – Віктор Володимирович Живчик, випускник хіміко-біологічного факультету ТНПУ), священнослужителя Свято-Михайлівського Золотоверхого собору в 2023 році було висаджено рослини, що згадуються у Святому Письмі, зокрема, сосну алепську (*Pinus halepensis* Mill.), *Salix alba* L., плакучу форму верби козячої (*S. caprea* L.) та кущі троянди дамаської (*Rosa damascena* Mill.).

У Біблійному ботанічному саду ТНПУ біля кожної висадженої рослини є табличка, на якій зазначено українську та латинську видові назви, назву рослини у Біблії та біблійне значення рослини.

Планується, що в подальшому у Біблійному ботанічному саду будуть культивуватися такі види дерев, кущів і ліан: мигдаль звичайний (*Amygdalus communis* L.), каштан їстівний (*Castanea sativa* Mill.), виноград справжній (*Vitis vinifera* L.), дуб кам'яний (*Quercus ilex* L.), яблуня ягідна (*Malus baccata* (L.) Borkh.), шовковиця чорна (*Morus nigra* L.), мирт звичайний (*Myrtus communis* L.), платан східний (*Platanus orientalis* L.), тополя біла (*Populus alba* L.), слива колюча або терен (*Prunus spinosa* L.), а також види трав'янистих рослин: лепеха звичайна або аїр тростинний (*Acorus calamus* L.), кукіль звичайний (*Agrostemma githago* L.), алое деревоподібне (*Aloe arborescens* Mill.), полин гіркий (*Artemisia absinthium* L.), дзвоники середні (*Campanula medium* L.), будяк кучерявий (*Carduus crispus* L.), осоти польовий (*Cirsium arvense* (L.) Scop.), городній (*C. oleraceum* (L.) Scop.) та звичайний (*C. vulgare* (Savi) Ten.), ясенець голостовпчиковий (*Dictamnus gymnostylis* Stev.), боби (*Faba bona* Medik.), лілія біла (*Lilium candidum* L.), м'ята колосоподібна (*Mentha spicata* L.), очерет звичайний або південний (*Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.), гірчиця розсічена (*Sinapis dissecta* Lag.), кропива жалка (*Urtica urens* L.), горошок посівний (*Vicia sativa* L.) та ін.

Окрім біблійних рослин, на території саду передбачено висаджування видів, занесених до «Червоної книги України. Рослинний світ (2009)», красиво квітучих та декоративно-листяних дерев, кущів, ліан, зокрема, берези Клокова (*Betula klokovii* Zaverucha), береки (*Sorbus torminalis* (L.) Grantz.), тюльпанового дерева (*Liriodendron tulipifera* L.), магнолії японської (*Magnolia kobus* DC.), катальпи звичайної (*Catalpa bignonioides* Walt.) та північної (*C. speciosa* (Warder) Warder ex Engelm.), багрянника японського (*Cercidiphyllum japonicum* Sieb. et Zucc), скумпії звичайної або рай-дерева (*Cotinus coggygria* Scop.), сумахи коротковологого або оцтового дерева (*Rhus typhina* L.), барбарису Тунберга (*Berberis thunbergii* DC.), хеномелес японської (*Chaenomeles speciosa* (Sweet) Nakai), таволги середньої (*Spiraea media* Franz Schmidt), актинідії гострої (*Actinidia arguta* (Sieb. et Zucc.) Planch. ex Miq.), плюща звичайного (*Hedera helix* L.).

Таким чином, створений Біблійний ботанічний сад у ТНПУ сприятиме вивченню Біблії під відкритим небом, популяризації Святого Письма серед усіх верств населення, активізації виховання дітей та

молоді на християнських засадах, поліпшення стану навколишнього середовища тощо. Видовий склад рослин Біблійного ботанічного саду є важливою складовою науково-дослідної та просвітницької діяльності на Тернопіллі, слугуватиме базою для вивчення різноманітності рослинного світу, використання його в різних аспектах життя людини, впливу на культуру та історію. Окрім того, видовий склад рослин Біблійного ботанічного саду ТНПУ відображає красу та багатство природи, яка була вшанована у Святому Письмі. Це створює можливість для його відвідувачів поєднати духовність та природу, насолоджуватися видовим складом рослин та відчувати спокій і гармонію в умовах урбанізованого середовища.

ЗМІСТ

<i>Головатюк Л. М.</i> ЗАБРУДНЕННЯ ДОВКІЛЛЯ – ПИТАННЯ ВИЖИВАННЯ ЛЮДЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ	3
<i>Москалюк В. М., Москалюк Н. В.</i> ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА СТАН БІОРИЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ	5
<i>Пида С. В., Герц Н. В., Яворівський Р. Л., Худик П. В.</i> ВИДОВИЙ СКЛАД РОСЛИН БІБЛІЙНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА.....	8
<i>Талащук В. С., Привроцька І. Б.</i> АНАЛІЗ АНТИМІКРОБНОЇ АКТИВНОСТІ ФІТОСУБСТАНЦІЇ ЗІРОЧНИКА СЕРЕДНЬОГО (<i>STELLARIA MEDIA</i> L.).....	13
<i>Тригуба О. В., Пида С. В., Шуль О. Т., Куриляк М. І., Гузовата М. В., Сичов О. А.</i> РОСТОВІ ПРОЦЕСИ ПРОРОСТКІВ <i>Cicer arietinum</i> L. ЗА ВПЛИВУ РЕКУЛЬТИВАНТУ КОМПОЗИЦІЙНОГО TREVITAN®	15
<i>Skyba O. I., Badalyan D. S., Bilyk Ya. O., Fedoniuk L. Ya., Pohorielova O. M.</i> DEPENDENCE OF PHOSPHATE CONTENT IN WATER ON ITS MOBILE AND GROSS FORMS IN SOIL IN TERNOPIIL REGION WITH ACTIVE AGRICULTURE	18
<i>Дейнеко А. Р., Стравський Я. С., Стравський Т. Я., Білик Я. О., Сачук Р. М.</i> ВПЛИВ БУРШТИНОВОЇ КИСЛОТИ В ЛІПОСОМАЛЬНІЙ ЕМУЛЬСІЇ НА СТАН ІМУННОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗМУ ЩУРІВ.....	20
<i>Дубина В. М., Кравець О. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОЛІОРГАННОЇ НЕДОСТАТНОСТІ ПРИ ПОЛІТРАВМІ З РАБДОМІОЛІЗ-ІНДУКОВАНИМ ГОСТРИМ ПОШКОДЖЕННЯМ НИРОК	23
<i>Ліпська В. В., Подобівський С. С., Федонюк Л. Я.</i> РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ІКСОДОВИХ КЛІЩІВ У 2022-2023 РОКАХ У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ	25
<i>Лук'янчук В. Д., Сейфулліна І. Й., Ядловський О. Є., Марцинко О. Е.</i> НІАМІДІЙ ДИГІДРОКСО- μ -БІС(ГЛЮКОНАТО)ДИГЕРМАНАТ (IV) – НОВИЙ ПОТЕНЦІЙНИЙ АНТИГІПОКСАНТ	27